ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 34.096 (043.2)

І. М. Сопілко,
доктор юридичних наук, професор

В. Б. Череватюк,
кандидат історичних наук, доцент

ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАУКОВИЙ І ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: ОЧІКУВАННЯ ДЛЯ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ І СТУДЕНТІВ

У статті узагальнені результати наукової діяльності Навчально-наукового Юридичного інституту НАУ, які сприяють інтеграції науково-педагогічних працівників у європейський науковий простір. Автори проаналізували роль молодих вчених, студентів, аспірантів у вирішенні проблем вітчизняної юридичної науки та освіти в контексті євроінтеграції. Автори відзначили вплив студентської молоді на інтеграційні процеси, що стосуються як інституту і університету, так і вищої школи в цілому.

Ключові слова: *молодь, реформи, наукові дослідження, юридичний форум, європейські цінності, інтеграція, європейські стандарти, молоді вчені, студенти, інтернаціоналізація, європейський науковий і освітній простір.*

И. Н. Сопилко, В. Б. Череватюк

Интеграция в европейское научное и образовательное пространство: ожидания для молодых ученых и студентов

В статье обобщены результаты научной деятельности Учебно-научного Юридического института НАУ, которые способствуют интеграции научно-педагогических работников в европейское научное пространство. Авторы проанализировали роль молодых ученых, студентов, аспирантов в решении проблем отечественной юридической науки и образования в контексте евроинтеграции. Авторы отметили влияние студенческой молодежи на интеграционные процессы, касающиеся как института и университета, так и высшей школы в целом.

Ключевые слова: *молодежь, научные исследования, форум, юридический форум, европейские ценности, интеграция, европейские стандарты, молодые ученые, студенты, интернационализация, европейское научное и образовательное пространство.*

I. Sopilko, V. Cherevatiuk

Integration in the european scientific and educational area: expectations for young scientists and students

The article summarizes the results of scientific activity of the Educational and Scientific Law Institute of NAU, which promote the integration of scientific and pedagogical workers into the European scientific area. The authors have analyzed the role of young scientists, students and graduate students in solving the problems of domestic legal science and education in the context of European integration. The authors noted the influence of student youth on the integration processes concerning both the institute and the university as well as the whole higher education system.

Key words: *youth, scientific research, forum, legal forum, European values, integration, European standards, young scientists, students, internationalization, european scientific and educational area.*

Постановка проблеми та її актуальність. Європа сьогодні має відкриту і конкурентноздатну зону наукових досліджень для впровадження інновацій. З кожним роком вона стає все більш привабливою для вчених-дослідників та інноваційних проектів. Тому наше завдання на найближчий час – прикладати максимум зусиль для вільного руху наших молодих науковців та студентів через національні, галузеві та організаційні кордони та налагодження співпраці між вищими навчальними закладами та науково-дослідними інституціями. Університет повинен робити все для того, щоб результати наукових досліджень молодих вчених були представлені у міжнародному науковому товаристві. Для цього слід першочергово обрати декілька шляхів: підвищувати рівень власних наукових видань для підтримки входження до провідних наукометричних загальних і галузевих баз даних; вивчати та популяризувати серед студентів та науково-педагогічного складу інформацію про Європейську мережу національних центрів інформації про академічну мобільність; використовувати наявні багатосторонні міжнародні договори для проведення спільних наукових досліджень, стажувань тощо.

Якщо брати правову сферу, то тут молодь у повній мірі здатна сьогодні на аналітичні дослідження, які ставлять за мету найбільш поглиблене вивчення таких тем як: права людини, освіта, моніторинг, порушення прав людини; верховенство права та реформа в галузі права; підтримка громадських ініціатив; розвиток виборчої системи; антикорупційна діяльність та прозорість уряду; рівність жінок, етнічних меншин тощо.

Значна роль молоді й у інноваціях, пов’язаних із правосуддям, що мають життєздатну бізнес модель, можливість масштабування та здатність створювати соціальний вплив у своїх спільнотах у забезпеченні доступу до правосуддя.

Щодо студентства, то виходячи із вимог часу, першочерговим залишається завдання підготовки фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя. Власне для глибокого осмислення пріоритетів, принципів та напрямів реформування вітчизняної вищої освіти, окреслення шляхів її інтеграції в європейський і світовий освітній та науковий простір Навчально-науковий Юридичний інститут НАУ і запроваджує цілий ряд наукових заходів.

Мета даної статті: проаналізувати роль молодих вчених, студентів, аспірантів у вирішенні проблем вітчизняної юридичної науки та освіти і визначити проблеми і окреслити перспективи їх інтеграції в європейський науковий і освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Одним із таких заходів, організованих інститутом, є «Молодіжний науковий юридичний форум», приурочений Дню науки, який цього року відбувся 18 травня 2017 року. Привітали учасників форуму – в.о. ректора НАУ, д. б. н., професор Володимир Ісаєнко, який відзначив інтелектуальний потенціал науковців Національного авіаційного університету, що усвідомлює важливість і потрібність своєї праці в сучасних реаліях. Було наголошено також на важливості проведення заходу, як дієвого засобу обміну думками та реалізації молодими людьми своїх амбітних наукових задумів. Було відзначено, що така форма спілкування дуже чітко демонструє роль та участь молодих вчених, студентів, аспірантів у вирішенні спільних правових проблем, посилюється їх вплив на процеси, що стосуються як інституту і університету, так і реформи вищої школи в цілому. Під час роботи форуму перспективні напрями наукових досліджень в юридичній сфері окреслили для молоді знані науковці – Сергій Демченко, помічник Президента Національної академії наук України, д. ю. н., професор; Віктор Ковальський – Голова Київської міської організації ГО «Союз юристів України», шеф-редактор газети «Юридичний вісник України», д. ю. н., професор; Володимир Заросило – завідувач кафедри управління безпекою правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом, д. ю. н., про-

фесор; Людмила Міхневич – заступник директора Навчально-наукового Юридичного інституту з наукової та інноваційної роботи Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, к. ю. н., професор; Олег Боднарчук – професор кафедри господарського права та процесу Навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України, д. ю. н. Із величезною цікавістю були заслухані виступи відомих суддів: Михайла Смоковича – заступника Голови Вищого адміністративного суду України, секретаря Пленуму Вищого адміністративного суду України, д. ю. н.; Максима Лиськова – судді Господарського суду м. Києва, к. ю. н.; Богдана Саніна – судді Окружного адміністративного суду м. Києва. Поділилися з присутніми із своїм досвідом роботи в державних структурах Михайло Ноняк – Голова Державної служби України з безпеки на транспорті; Олександр Король – керівник апарату Солом'янської районної державної адміністрації в м. Києві; Геннадій Зеленов – Головний науковий консультант Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України. До учасників форуму звернувся також Олів'є Ведрін – професор (h.c.) Київського міжнародного університету, Президент Континентального клубу Європейського Союзу у м. Києві, Віце-президент Київського міжнародного університету, відповідальний за міжнародне співробітництво, який висловив своє бачення впливу подій, які відбуваються в Європейському Союзі, на майбутнє України.

Під час форуму було також відзначено, що сьогодні ведеться доволі жвава наукова дискусія щодо того, як впливає інтернаціоналізація вищої освіти на інтеграційні процеси, які форми її прояву та впливу на вітчизняні ВНЗ? Світова наукова спільнота виокремлює різні підходи до визначення поняття інтернаціоналізації освіти. Одним із таких є визначення Дж. Найта, де інтернаціоналізація розглядається як «процес впровадження міжнародного аспекту дослідницької, освітньої та обслуговуючої функції вищої освіти» [7, с. 64]. Досліджуючи суть інтернаціоналізації, Дж. Найт виявив, що інтернаціоналізація далеко не новий термін, хоча у сфері освіти він почав використовуватися тільки з початку 1980-х років [1, с. 2]. Інтернаціоналізація освіти супроводжується посиленням міжнародної складової розвитку її окремих елементів – національних, регіональних, освітніх систем. В процесі інтернаціоналізації відбувається формування нового міжнародного освітнього середовища, де в найбільш ефективних формах могли б реалізуватися національні інтереси учасників, які діють в ньому, і можуть долучитися до загального пошуку вирішення проблем, які мають життєво важливе значення для людської цивілізації в цілому. А доктор Джуліана Roth виділяє такі компоненти інтернаціоналізації вищої освіти та науки, як міжнародні дослідження та публікації, студентська та викладацька мобільність, ступінь мобільності, іноземні студенти, міжнародні навчальні програми [2, с. 1]. Зважаючи на це, варто звернути увагу саме на важливість інтернаціоналізації юридичної науки і освіти, так як подальший розвиток правничої освіти має бути спрямований на підготовку правника відповідно до його фундаментальної ролі – утвердження верховенства права через захист прав і свобод людини. Такий розвиток має здійснюватися шляхом: розуміння професії юриста як такої, що спрямована на захист прав і свобод людини; визначення стандарту правничої освіти як необхідного обсягу знань про доктрини, принципи та інститути, а також необхідного обсягу юридичних навичок, компетентностей, обізнаності щодо питань етики та прав людини, якими повинен оволодіти студент; гарантування якості юридичної освіти; гарантування незалежного та прозорого механізму доступу до правничої професії; гарантування якості правничої науки та ін. [6].

Для того, щоб вітчизняні фахівці у сфері права були більш мобільними на світовому ринку праці, а також для належного опанування студентами правових знань та юридичних навичок, у вищих навчальних закладах слід активніше запроваджувати новітні методики навчання, зокрема шляхом обмеження методики постатейного відтворення нормативно-правових актів як такої, що негативно впливає на набуття

студентами правничих аналітичних навичок. При викладанні навчальних дисциплін необхідним є впровадження мережевих освітніх технологій та елементів методики навчання для дорослих (постановка навчальних цілей, робота в малих групах з використанням кейсів, обговорення практичних аспектів застосування набутих знань під час навчання). Крім того, заняття з професійно-орієнтованих дисциплін освітньої програми підготовки юристів повинні обов'язково включати розв'язання практичних завдань, розгляд судової практики, підготовку письмових робіт (зокрема, процесуальних документів).

Аналізуючи дослідження вітчизняних вчених, що стосуються даної проблематики, можна погодитися з О. Нітенко і виокремити такі позитивні сторони інтернаціоналізації вищої освіти та її впливу на процеси європейської інтеграції: модернізація навчальних програм, обмін науково-педагогічними кадрами сприяє модернізації й підвищенню якості підготовки кадрів, здатних діяти в міжкультурному професійному середовищі; підвищення якості наукових досліджень; інтернаціоналізація спонукає до постійного пошуку з метою забезпечення конкурентоздатності випускників; поширення власних цінностей і формування позитивного іміджу країни; міжнародна вища освіта є вагомим джерелом прибутку для національних економік; сприяння культурній експансії [8, с. 206].

Разом із тим у стимулюванні процесу інтернаціоналізації, а разом з тим і інтеграції у єдиний освітній та науковий простір, не все так однозначно. Адже вищі навчальні заклади сьогодні мають цілий ряд проблем – це, зокрема і скорочення чисельності наукових колективів багатьох ВНЗ, значне старіння професури, небажання молоді зв'язувати своє життя із науковою діяльністю через втрату суспільного престижу через малі зарплати та безперспективність наукової та викладацької діяльності. Також можна відзначити, що за різними причинами зменшується наукова складова у діяльності науково-педагогічних працівників. Це обумовлено, зокрема, високою завантаженістю навчання, слабкою технічною оснащеністю аудиторій, відсутністю доступу до електронних баз даних наукової інформації, а також невдалою комплектацією університетських бібліотек науковою та навчальною літературою. У багатьох університетах мінімальні можливості демонструвати свої наукові досягнення. Є потреба також у покращенні інформаційного та фінансового забезпечення наукової роботи дослідників. Вирішення цих проблем сьогодні також тісно пов'язане із стимулюванням вищими навчальними закладами шляхів полегшення мобільності наших науковців [3, с. 192].

Щодо інтеграції в європейський науковий простір, то існує ще одна проблема, яку ми не можемо оминути. Сьогодні при оцінці ефективності наукової діяльності враховуються міжнародні інформаційні рейтинги. Найбільш відомі і широко використовуються бази даних охоплюють переважно англомовну наукову літературу. Ні для кого не є таємницею, що слід диференційовано підходити до застосування міжнародних наукометричних баз даних для оцінки вітчизняних наукових досягнень. Адже не можна порівнювати рівень інтернаціоналізації наукового знання в юриспруденції та в медицині чи інформатиці, спираючись на кількісні характеристики наукової комунікації [5]. Якщо ж проаналізувати, то ми помітимо суттєву різницю у розвитку даного процесу а, отже, і необхідність диференційованого підходу до оцінки ефективності наукової діяльності. Зокрема, Web of Science і Scopus індексують тільки невелику частину вітчизняних журналів, тому одержувані з цих баз публікаційні і цитатні показники вчених багато в чому визначаються тим, як активно вони публікуються в зарубіжних виданнях. Чи не знаходяться в такій системі оцінки, наприклад, вчені-правники в значно гіршому становищі, ніж фізики або біологи, з тієї причини, що для юристів публікації в зарубіжних виданнях в цілому менш властиві, ніж для технарів чи представників природничих спеціальностей? Безумовно що так. Тому власне ще є над чим працювати.

Висновки. Таким чином, які б перешкоди не виникали у молодих вчених і студентів на шляху інтеграції в єдиний європейський освітній і науковий простір, вони мають розуміти, що цей

процес незворотній. Це одна із провідних тенденцій сучасного суспільного розвитку, яка відображає ідею відкритості освіти та науки в сучасному світі. Власне, інтернаціоналізація, яка здійснюється в процесі міжнародного співробітництва науковців різних країн та інститутів, що представляють різні наукові школи, галузі знань і напрями досліджень, є вимогою часу. Можна також беззаперечно стверджувати, що єдиний європейський освітній та науковий простір має відповідати всім викликам сучасного світу і має бути наділеним характеристиками, властивими високому рівню розвитку освіти (компетентнісний підхід, відкритість, інноваційність, зміна позиції викладача, впровадження гуманітарних технологій і т. д.) та науки.

Література

1. *Jane* Knight Updating the Definition of Internationalization // international higher education https:// ejournals.bc.edu/ ojs/ index.php/ ihe/ article/ viewFile/ 7391/ 6588

2. *Juliana* Roth. The Internationalization of Higher Education. Opportunities and Challenges [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/ User/ Downloads/ Roth_ Internationalisaton%20of%20Higher%20Education.pdf

3. *Stefan* Krabel, Donald S. Siegel, Viktor Slavtchev. The internationalization of science and its influence on academic entrepreneurship // The Journal of Technology Transfer April 2012, Volume 37, Issue 2, pp. 192-212 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://link. springer. com/ article/10.1007/s10961-010-9182-7

4. *Говоровська О. О.* Інтернаціоналізація вищої освіти України під впливом глобалізації суспільства / О. О. Говоровська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uzhnu. edu.ua/ jspui/bitstream/lib/9888/1/15.pdf

5. *Дьяченко Е. Л.* Интернационализация в науке: дисциплинарные различия / Е. Л. Дьяченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://naukarus.com/ internatsionalizatsiya-v-nauke-distsiplinarnye-razlichiya

6. *Концепція* вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії. Проект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249321194&cat_id=244277212

7. *Найт Дж.* Интернационализация образования приносит не только пользу / Дж. Найт // Экономика образования. – 2008. – № 2. – С. 64-65.

8. *Нітенко О. В.* Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету / О. Нітенко // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 2 (10). – С. 206-215.

9. *Орловська І. Г.* Європейський досвід забезпечення якості юридичної освіти в Україні / І. Орловська // Право і суспільство. – 2017. – № 1. – С. 176-179.

Reference

1. *Jane* Knight Updating the Definition of Internationalization// international higher education https:// ejournals.bc.edu/ ojs/ index.php/ ihe/ article/ viewFile/ 7391/ 6588

2. *Juliana* Roth. The Internationalization of Higher Education. Opportunities and Challenges [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: file:///C:/Users/User/ Downloads/ Roth_ Internationalisaton%20of%20Higher%20Education .pdf

3. *Stefan* Krabel, Donald S. Siegel, Viktor Slavtchev. The internationalization of science and its influence on academic entrepreneurship // The Journal of Technology Transfer April 2012, Volume 37, Issue 2, pp. 192-212 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: https://link.springer. com/article/10.1007/s10961-010-9182-7

4. *Govorovs'ka O. O.* Internacionalizacija vishhoi osviti Ukraini pid vplivom globalizacii suspil'stva [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://dspace. uzhnu. edu. ua/ jspui/ bitstream/ lib/ 9888/1/15.pdf

5. *D'jachenko E. L.* Internacionalizacija v nauke: disciplinarnye razlichija. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://naukarus.com/ internatsionalizatsiya-v-nauke-distsiplinarnye-razlichiya

6. *Koncepcija* vdoskonalennja pravnichoї (juridichnoi) osviti dlja fahovoi pidgotovki pravnika vidpovidno do evropejs'kih standartiv vishhoi osviti ta pravnichoi profesii. Proekt. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=249321194&cat_id=244277212

7. *Najt* Dzh. Internacionalizacija obrazovanija prinosit ne tol'ko pol'zu / Dzh. Najt // Jekonomika obrazovanija. – № 2. – 2008. – S. 64-65.

8. *Nitenko O. V.* Internacionalizacija vishhoї osviti jak faktor rozvitku universitetu / O. Nitenko // Osvitologichnij diskurs. – 2015. – № 2 (10). – S. 206-215.

9. *Orlovs'ka I. G.* Evropejs'kij dosvid zabezpechennja jakosti juridichnoї osviti v Ukraini / I. Orlovs'ka // Pravo i suspil'stvo. – 2017. – № 1. – S. 176-179.